

Maak je eigen praktijkverhaal

Samen op pad; mogelijkheden en onmogelijkheden van een multimediale methodiek

Oud- en nieuwkomers zitten vaak in een maatschappelijk isolement. Ze spreken de taal niet waardoor ze weinig contact met Nederlanders hebben, waardoor ze de taal niet leren, etc. Hoe is deze cirkel te doorbreken? Hoe kan je als migrant je Nederlandse taalvaardigheid, maatschappelijke kennis én zelfvertrouwen zo vergroten dat je mee kan doen in allerlei praktijksituaties? Onlangs is door ETV, SIPI en het ITTA in SAMEN OP PAD een multimediale methodiek ontwikkeld die een antwoord op deze vragen wil geven¹. Het project beoogt anderstaligen de middelen in handen te geven om in de stad van alles te doen en te regelen. Is deze methodiek echt baanbrekend?

Nederlands leren op de school van je kind

'Ik ben Yuzra, ik ben veertig en ik zit op school. Ik leer Nederlands om goed te praten en eh.. ook schrijven en ik zit met mijn kinderen op dezelfde school. Dat is heel makkelijk voor mij, kan ik meteen gelijk met kinderen naar school. In de les kijken wij naar de filmpjes, wij horen woorden wij hebben nooit gehoord. Maar nu weten wij wat betekent.'

Aan het woord is een van de deelnemers aan SAMEN OP PAD, een binnen- en buitenschools project op het gebied van Nt2, Burgerschap en Kennis van de Samenleving. De pilot vond plaats op een basisschool in Amsterdam en haakte aan bij het al in 2005 gestarte OUDERS BIJ DE LES. Ongeveer dertig ouders volgden in twee groepen een traject Taal en Ouderbetrokkenheid². De groepen waren gemêleerd. Veel moeders kwamen uit Marokko en Turkije, enkele uit andere landen, Soedan, Polen, Egypte. De vooropleiding varieerde van geen enkele schoolervaring tot universiteit, maar de meeste cursisten waren laagopgeleid.

Er werd gewerkt met een praktijkgerichte methodiek waarbij onder andere de methode SPRAAKMAKERS ingezet werd³. De lessen zijn gebouwd rond de praktijkopdrachten bij de situaties waarin je als ouder moet kunnen functioneren, zoals een tienminutengesprek met de leerkracht voeren, je kind ziek melden, praten bij een gezondheidscentrum. Bij deze activiteiten sloot SAMEN OP PAD aan met nieuwe lessen en nieuwe middelen.

Samen op pad met de PRAATWIJZERS

Eerst krijgen cursisten les met de PRAATWIJZERS, twaalf films met lesmateriaal over praktijksituaties van het inburgeringsexamen, zoals een verzekering afsluiten, documenten aanvragen en een sollicitatiegesprek voeren. De films hebben een vaste opbouw die de praktijkgerichte aanpak van de les volgt. Twee hoofdpersonen, Anna en Behia, oriënteren zich op een situatie en bereiden zich voor iets te gaan ondernemen. Zo bekijken ze voor GOED VERZEKERD allerlei folders en bespreken ze de woorden die van pas komen. Vervolgens gaan ze op pad naar een verzekeringsmaatschappij en sluiten daar een verzekering af. Tot slot wordt teruggekeken op wat er gebeurd is.

Dan gaan ook de cursisten de buurt en de stad in om praktijkopdrachten uit te voeren. Daarvan maken ze een rapportage met de videocamera: hun eigen digitale verhaal. Vooraf is er een training werken met de camera aangeboden. Terug in de les kijken ze naar elkaars films. Dit als bron van inspiratie om verder te praten en te leren. Van dit gehele proces is weer een reportage gemaakt door ETV Amsterdam voor de serie GOOD PRACTICES (het Droste-effect).

Praktijkopdrachten in de praktijk

Praktijkgericht werken is makkelijker gezegd dan gedaan. De ervaring leert dat praktijkopdrachten in de praktijk toch vaak alleen binnen de muren van het klaslokaal uitgevoerd worden. Dit kan verschillende oorzaken hebben,

zo hebben bijvoorbeeld cursisten geen Nederlandse kennissen. Daarbij vinden ze vaak zelf dat ze niet genoeg Nederlands spreken om de praktijk in te gaan. Veel docenten delen die mening. In SAMEN OP PAD proberen we een paar van de barrières te slechten. Ten eerste het ontoereikende taalniveau. In de PRAATWIJZERS worden moeilijke woorden die je in de praktijk nodig hebt, niet geschuwd, integendeel: ze staan centraal. Wat dat betreft wordt de methodiek van SPRAAKMAKERS uitgebreid met die van WOORDWIJZER⁴. In iedere film draait het om ongeveer acht cruciale begrippen, bij 'solliciteren' zijn dat bijvoorbeeld: de arbeidsvoorwaarden, voldoen aan de functie-eisen, een goede indruk maken.

Verder is er een veilige opbouw in het uitvoeren van praktijkopdrachten: eerst alleen kijken naar Anna en Behia, dan nadoen, oefenen in kleine groepjes, tot slot met elkaar op pad gaan en samen doen, of helemaal zelf doen. Daarbij is het belangrijk dat je een duidelijke

doel hebt als je de praktijk instapt, dat je daar handelt en er iets van meeneemt wat blijvend is. Een van de manieren om dat te doen is de belevenissen opnemen met de camera.

En dan is er het belang van samenwerken met instellingen en organisaties in de buurt: de cursisten zijn niet alleen met elkaar maar ook met coaches, vrouwen van vrijwilligersorganisatie Gilde, op pad gegaan.

Hoe is dit allemaal verlopen? En wat vonden de cursisten van de films?

Moeilijke woorden, makkelijk praten

De PRAATWIJZERS zijn geëvalueerd door een panel van deskundigen, waaronder veel docenten en door cursisten, die in groepjes evalueerden waarbij ze hun eigen taal konden spreken. De deskundigen waardeerden de films positief, maar sommigen van hen vroegen zich af of het taalgebruik niet te moeilijk was voor Nt2-leerders op of onder niveau A1. De docenten die met het materiaal gewerkt hebben,

vonden het niet te moeilijk. Ook de cursisten niet, sommigen vonden de films wel moeilijk, maar niet te. Geen van hen heeft behoefte aan een film op een lager niveau. Ook zijn de cursisten erg te spreken over de inzet van films in het taalonderwijs. 'Het is kijken en luisteren tegelijk, dan begrijp ik het beter' zeggen verschillende cursisten. En: 'Films zijn goed om te leren. Omdat je meegenomen wordt in het verhaal, daardoor leer je beter.'

Ook over de behandeling van de cruciale begrippen zijn de cursisten positief. Anna en Behia leggen de moeilijke woorden goed uit, vindt men. 'Ik heb de woorden 'direct' en 'indirect' eerder gehoord', zegt iemand, 'maar ik begreep het nooit. Nu is het duidelijk in de film: ik ga direct naar huis, van school naar huis. En indirect, ik ga naar de bakker en naar de apotheek, en dan pas naar huis. Nu vergeet ik het niet meer.'

In de praktijk blijkt dat de cursisten minder moeite hebben met moeilijke woorden dan vaak gedacht wordt. Als woorden maar duidelijk uitgelegd en veel herhaald worden. Sommige cursisten geven expliciet aan dat zij juist zulke woorden willen leren. In de werkelijkheid komen nu eenmaal moeilijke woorden voor die door iedereen gekend moeten worden. Zo wordt bijvoorbeeld het woord verblijfsvergunning in dagelijks taalgebruik ook door laag taalvaardigen moeiteloos gezegd.

Niet verleggen

Zo eensgezind men was over de films als lesmateriaal, zo verdeeld was de groep over het zelf filmen en vooral over het zelf gefilmd worden voor de reportage van ETV.

Op de dag dat twee docenten van ETV in de klas kwamen voor de camera-instructie ontstond er consternatie, vooral toen de cameraploeg verscheen om opnames voor Good practices te maken. Vanzelfsprekend konden de cursisten kiezen of ze wel of niet mee wilden doen. Ongeveer de helft van de vrouwen vertrok naar een ander lokaal waar les gegeven werd zonder camera. In beide groepen ging het over het thema Geschiedenis. In de les daarvoor was de Praatwijzer ALLES HEEFT EEN GESCHIEDENIS behandeld. Iedereen was gevraagd een voorwerp mee te nemen dat een bijzondere waarde had. Verschillende vrouwen hadden iets meegenomen, een oranje-

bloesem-versprekelaar, een trommel-tje dat een cadeau van een grootmoeder was, ze vertelden erover, terwijl anderen vragen stelden.

In de filmgroep gingen de cursisten enthousiast aan de slag. 'Niet verlegen, niet verlegen!' zegt een Marokkaanse cursiste als ze de camera richt op een ander die gaat vertellen over haar land van herkomst, Sri Lanka.

'We hebben de deelnemers geleerd over kaders, licht en geluid' vertelt de docente van ETV. 'De eerste beelden die de deelnemers maken zijn nog heel schokkerig, overbelicht en onduidelijk. Maar na een uur is het iedereen gelukt om een mooi beeld te maken.'

De camera, bedreiging voor de een, bescherming voor de ander

Ook in de evaluatie waardeerde men het filmen: 'Het is een goede oefening, je moet van tevoren vragen bedenken en opschrijven.' Ook bleek het een goede manier om zacht en onzeker praten te overwinnen. De camera dwingt je namelijk luider en duidelijker te praten. Interessant was ook de opmerking van een cursist dat zij zich met haar gezicht achter de camera veilig voelde en daardoor bij het stellen van de interviewvragen opeens veel beter kon praten.

Daar staat tegenover dat veel cursisten zelf filmen helemaal niet goed vonden. Ze durfden niet, schaamden zich, vonden dat ze de taal niet goed genoeg spraken. Het verschilt per persoon, een cursiste die wel filmdoeg zegt: 'Ik durfde eerst ook niet hoor, maar heb het toch gedaan en het ging goed.' Bij sommigen blijkt het niet alleen een kwestie van taalniveau te zijn. Op de vraag 'Als je beter Nederlands zou praten, zou je dan wel met de camera willen werken?' schudt een cursiste haar hoofd en zegt 'In mijn hart vind ik het moeilijk.'

De methodiek is dus voor sommigen heel sterk maar zeker niet voor

iedereen. Met een camera in het openbaar treden is ook wel een erg grote stap, voor iedereen, maar vooral voor laagopgeleide anderstalige vrouwen die geïsoleerd leven. Hiermee kan je niet voorzichtig genoeg zijn. Zo bleek dat een van de gefilmde vrouwen zich niet gerealiseerd had dat de reportage herhaaldelijk door ETV uitgezonden zou worden en ook op de website te zien zou zijn. Ze was bang hierdoor moeilijkheden thuis te krijgen en kon geen toestemming geven de reportage vaker uit te zenden.

Wat dat betreft zijn er veiliger manieren om met audiovisuele middelen te werken, zoals met foto's en audio.

Is de weg naar buurt en stad gebaad?

Tot slot nog twee positieve ervaringen. Twee cursisten zagen in hun straat een foto op een raam van hoe de straat er vroeger uitzag. Ze hebben aangebeeld en de bewoonster geïnterviewd. Zij bleek nog meer foto's van vroeger te hebben en vertelde over het verleden. Het was een erg leuk gesprek. 'Dat hadden we anders nooit gedaan' zegt de een. 'Ja, dit is heel goed', zegt de ander. In een ander filmpje komt een tachtigjarige buurvrouw aan het woord. Zij vertelt over de komst van de Chinezen, Spanjaarden, enzovoorts. Op de vraag 'Vroeger was de straat helemaal Nederlands, wat vindt u van al die buitenlanders in uw straat?' spreekt ze de gevleugelde woorden: 'Ach, ik zeg altijd maar zo: je hebt mensen die slecht en mensen die goed in hun hart zijn, en dat is het enige dat voor mij telt. Goede mensen zijn altijd welkom.' Het filmen was voor een aantal cursisten verruimend, hun functionele taalvaardigheid werd op een hoger plan getrokken en ze legden meer contacten in de buurt.

Een coach van Gilde zegt over de activiteiten: 'De drempel tussen allochtone en Nederlandse cultuur wordt weggenomen. We ontdekken de overeenkomsten in onze levenservaringen.' Een ander voegt daaraan toe: 'Alleen moet het een blijvend iets zijn en niet incidenteel of projectmatig.' Inderdaad, één pilot maakt nog geen werkelijk interculturele buurt, twee ook niet, hoe stimulerend OUDERS BIJ DE LES EN SAMEN OP PAD ook zijn. Het werken met de camera is zeker niet voor iedereen geschikt, maar de Praatwijzers geven alle cursisten in meer of mindere mate middelen in handen om te praten en te handelen.

Yolande Timman

De auteur is adviseur bij ITTA in Amsterdam

Op de website www.samenoppad.nl zijn alle Praatwijzers te bekijken. Ook kan men hier online oefenen bij de films. Bij de drie Praatwijzers van het CWI zijn tien oefeningen, bij de andere twee. De reportage van het gehele project Samen op pad is evenals de Praatwijzers op dvd verkrijgbaar bij ETV. Het lesmateriaal verschijnt in 2009 bij Thieme Meulenhoff.

- 1 Het project werd mogelijk gemaakt door een subsidie van DCE van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, CWI en ETV Amsterdam.
- 2 Zie F. Witte, EMPOWERMENT VOOR OUDERS. Les 147, juni 2007.
- 3 SPRAAKMAKERS, EEN DUALE METHODE NT2 EN OPVOEDINGSONDERSTEUNING, Thieme Meulenhoff
- 4 WOORDWIJZERS zijn korte films waarin ongeveer acht thematisch met elkaar verbonden begrippen centraal staan. Zie: www.etv.nl.

